

KAROLINA ŚWIĄTEK

Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu, Wydział Finansów i Bankowości
e-mail: karolinaswiateko3@gmail.com

Fuzje banków jako forma transformacji ryнку bankowego w Polsce i ich wpływ na wyniki finansowe*

Streszczenie. Na rynku bankowym w Polsce zauważyć można wzmoczoną dynamikę zachodzących zmian, które w szczególnym stopniu przejawiają się w zakresie procesów fuzji i przejęć. Na przestrzeni ostatnich lat przekształceniu ulega również struktura własnościowa na rynku bankowym. Od początku lat 90. w sektorze bankowym w Polsce dokonują się liczne zmiany objawiające się m.in. procesami konsolidacji oraz koncentracji w sektorze. Fuzje stały się dla sektora bankowego w Polsce głównym źródłem pozwalającym na osiągnięcie celów strategicznych oraz finansowych. Artykuł prezentuje ocenę pokazującą, w jaki sposób proces fuzji między bankami może wpływać na jego wyniki finansowe i jakie mogą wynikać z tego procesu korzyści dla nowo powstałej jednostki bankowej. Opracowanie poddaje ocenie kierunek zmian na rynku bankowym w Polsce oraz prognozę skutków zachodzącego procesu transformacji, które będą zauważalne w kolejnych latach.

Słowa kluczowe: rynek bankowy, fuzja, przejęcia, transformacja, konsolidacja

1. Wprowadzenie

Stały rozwój gospodarki wymusza na podmiotach gospodarczych, w tym także na bankach, aby były elastyczne i wprowadzały zmiany w podstawach działania czy założonej polityce. Umiejętności dostosowania się do zachodzących zmian są główną perspektywą przetrwania na rynku. W ramach przeprowadzanych fuzji banki zmieniają swoją formę prawną, strukturę własnościową czy systemy zarządzania. Na rynku bankowym w Polsce zauważyć można wzmoczoną dynamikę zachodzących zmian, które w szczególnym stopniu

* Artykuł został przygotowany na podstawie pracy magisterskiej autorki pt. „Wpływ fuzji banku BGŻ oraz BNP Paribas na wyniki finansowe banku BGŻ BNP Paribas SA”, napisanej pod kierunkiem dr. Artura Stefańskiego.

przejawiają się w zakresie procesów fuzji i przejęć. Od początku lat 90. w sektorze bankowym dokonują się liczne zmiany objawiające się m.in. procesami konsolidacji oraz koncentracji w sektorze. Fuzje stały się głównym źródłem pozwalającym na osiągnięcie celów strategicznych oraz finansowych. Na przestrzeni ostatnich lat przekształceniu ulega również struktura własnościowa na rynku bankowym. Fuzje są także istotnym elementem działalności banków na rynku europejskim.

Głównym założeniem artykułu jest pokazanie, w jaki sposób fuzje między bankami mogą wpływać na ich wyniki finansowe. Pozwoli to zrozumieć, dlaczego coraz więcej banków decyduje się na połączenie swoich sił i tworzy jedną jednostkę bankową w ramach dwóch uprzednio funkcjonujących. Dodatkowo celem opracowania jest oszacowanie kierunku zmian na rynku bankowym w Polsce oraz prognoza skutków zachodzącego procesu transformacji, które będą zauważalne w kolejnych latach.

2. Fuzje na rynku bankowym w Polsce oraz w Europie

Fuzje stanowią narzędzie służące do łączenia bądź przejęcia kontroli jednej jednostki nad drugą. Dokonuje się tego w drodze zakupu bądź wymiany akcji. W praktyce pozwalają na zastosowanie strategii wzrostu zewnętrznego [Ambukita 2014: 716], połączenie majątków dwóch lub więcej instytucji. Każda z nich traci wtedy swoją odrębność i osobowość na rzecz wspólnoty. Jest to zupełnie dobrowolne działanie partnerów zwykle podobnych do siebie pod względem wielkości. Istotą fuzji jest stworzenie nowego przedsiębiorstwa w wyniku połączenia autonomicznych podmiotów, co obarczone zostaje dosyć dużym ryzykiem. Na ryzyko to składają się głównie złożony proces przeprowadzania fuzji, jego wieloetapowość i bardzo często niepowtarzalność, która nie pozwala oprzeć się na standardowym działaniu i wymaga stworzenia zupełnie odrębnej strategii wdrażania procesu fuzji [Miklaszewska 2015: 100-101].

Fuzja dla jednostek sektora bankowego stanowi główne narzędzie, które może pozwolić jednostce na osiągnięcie celów strategicznych oraz finansowych. Głównym skutkiem przeprowadzania fuzji jest stworzenie nowej jednostki, która dzięki nowej strukturze zbudowanej jednocześnie na doświadczeniu oraz fundamentach finansowych obu podmiotów będzie w stanie poprawić swoją sytuację ekonomiczną oraz zdobyć odpowiednią pozycję na rynku bankowym [Ambukita 2014: 715]. Głównym motywem połączenia w odniesieniu do banków jest powołanie do życia struktury większej pod względem możliwości i zakresu działania oraz silniejszej z perspektywy finansowej. Oprócz podstawowych powodów za przesłanki fuzji uznać można również chęć osiągnięcia dodatkowych korzy-

ści w postaci synergii dochodów, kosztów, pozyskanie i tym samym wymianę doświadczeń lub dywersyfikację ryzyka. W przypadku banków do połączenia dochodzi głównie ze względu na rozszerzenie asortymentu w postaci nowych produktów i usług, minimalizowanie kosztów stałych, zwiększenie liczby placówek, co wiąże się również z powiększeniem grona klientów i obrotów w banku [Kraciuk 2006: 285]. Jako główne przesłanki fuzji na rynku bankowym wymienia się [Zgorzelisk 1998: 11]:

- dążenie do maksymalizacji zysków z działalności,
- redukcję kosztów,
- dywersyfikację geograficzną,
- umocnienie pozycji banku na rynku,
- wzrost konkurencyjności,
- dywersyfikację produktową,
- rozbudowę bazy kapitałowej,
- budowę prestiżu jednostki na rynku,
- efektywne wykorzystanie technologii bankowych w działalności.

Główną przyczyną dokonywania przez jednostki finansowe konsolidacji jest osiągnięcie korzyści w postaci zwiększenia rozmiarów oraz zakresu działalności. Oprócz podstawowych zalet konsolidacji dla rynku kapitałowego dodatkowo jednostki sektora bankowego często decydują się na konsolidację również ze względu na renomę jednego z banków, która może być wykorzystana do skutecznej promocji nowo powstałej jednostki, co może umożliwić również wejście mniejszego banku do grupy większych banków z większymi możliwościami [Buszko 2005: 41].

Na fali reform, które przebiegały w Polsce po roku 1989, zaczynała się kształtować historia bankowości komercyjnej. To właśnie wtedy uchwalono dwa najważniejsze dla bankowości dokumenty, które są jej fundamentem: Prawo bankowe oraz ustawę o Narodowym Banku Polskim. Właśnie w nich zawarta została rekonstrukcja polskiego systemu bankowego. W pierwszej fazie działalności systemu na rynku bankowym funkcjonowało dziewięć banków komercyjnych, których zadaniem było pełnienie funkcji kredytowych i depozytowych przejętych od Banku Centralnego. Przez 12 lat działalności banków w systemie bankowym w Polsce przebiegał proces przekształcenia rynku z monobankowego w wolnorynkowy. Początki zmian związane są m.in. z powstawaniem mBanku S.A. jako pierwszego banku wirtualnego. Był to moment, w którym rozpoczęła się nowa era nowoczesnej bankowości elektronicznej [*Sytuacja finansowa banków w 2004* 2005: 6].

Procesy konsolidacji w polskim systemie bankowym rozpoczęły się w 1993 r. Przeprowadzane wśród komercyjnych banków krajowych toczyły się z udziałem banków zagranicznych. W przypadku banków spółdzielczych dochodziło do konsolidacji dwóch banków spółdzielczych bądź zaangażowania banków komercyjnych, które były podmiotem przejmującym bank spółdzielczy. Odnotowuje się stale zmniejszającą się liczbę banków komercyjnych, które

funkcjonują w polskiej gospodarce. Wpływ na to w dużej mierze miała prowadzona przez NBP polityka licencyjna oraz fuzje, przejęcia i prywatyzacja. W efekcie prowadzonej polityki od 1993 do 2004 r. liczba banków komercyjnych zmniejszyła się z 87 do 57. Dopiero w roku 2005 pojawiły się dwa nowe banki komercyjne, powiększając tym samym liczbę banków komercyjnych na rynku. Największa liczba fuzji dokonała się w sektorze banków spółdzielczych, ponieważ ich liczba zmniejszyła się z 1653 w roku 1993 do 598 na koniec roku 2004.

W efekcie zmian liczba banków komercyjnych prowadzących działalność gospodarczą w roku 2019 wyniosła 30. W przypadku banków spółdzielczych było to 538 jednostek. Struktura sektora bankowego w Polsce w latach 2014-2018 przedstawiona została w tabeli 1.

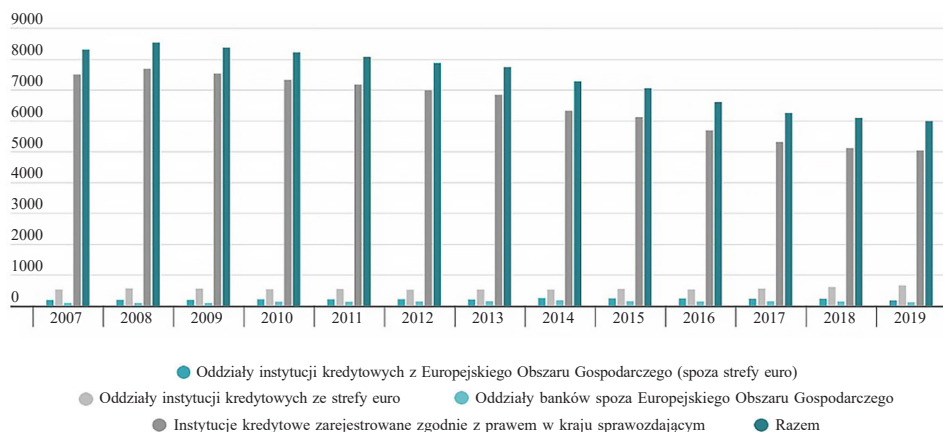
Tabela 1. Struktura sektora bankowego w Polsce w latach 2014-2018

Liczba banków i oddziałów instytucji kredytowych	Liczba jednostek					Zmiana [%]			
	2014	2015	2016	2017	2018	2015/2014	2016/2015	2017/2016	2018/2017
Sektor bankowy	631	626	621	616	612	-0,79	-0,80	-0,81	-0,65
Banki komercyjne	38	38	36	35	32	0,00	-5,26	-2,78	-8,57
Banki spółdzielcze	565	561	558	553	549	-0,71	-0,53	-0,90	-0,72
Oddziały instytucji kredytowych	28	27	27	28	31	-3,57	0,00	3,70	10,71
Udział w sektorze bankowym ogółem [%]									
Banki komercyjne	6,02	6,07	5,80	5,68	5,23				
Banki spółdzielcze	89,54	89,62	89,86	89,77	89,71				
Oddziały instytucji kredytowych	4,40	4,31	4,35	4,55	5,07				

Źródło: opracowanie własne na podstawie Kotowicz 2015: 19; 2017: 18; 2019: 8.

Polski sektor bankowy charakteryzuje się od kilku lat stale postępującym procesem koncentracji. Jest on również jednym z największych w Europie Wschodniej oraz Środkowej pod względem wielkości aktywów oraz kapitałów własnych [Lipski 2015: 157].

Podobnie jak na rynku bankowym w Polsce również na rynku bankowym w Unii Europejskiej dochodzi do procesów konsolidacji i przejęć. Od 2008 r. liczba banków w Unii Europejskiej stale maleje, co jest skutkiem przeprowadzanych fuzji. W 2016 r. w UE było 6596 banków, tj. o 23% mniej niż w 2008 r. Najwięcej w Niemczech (26% ogółu w UE), a następnie w Polsce (10%), Austrii i we Włoszech (po 9%), co oznacza, że ponad połowa wszystkich banków w Unii działała w tych czterech krajach. Liczba banków funkcjonujących w Unii Europejskiej w latach 2007-2019 przedstawiona została na wykresie 1.

Wykres 1. Liczba banków funkcjonujących w Unii Europejskiej w latach 2007-2019

Źródło: <https://www.ebf.eu/facts-and-figures/structure-of-the-banking-sector/> [dostęp: 10.12.2020].

Tendencja spadkowa liczby instytucji kredytowych w UE-28, zapoczątkowana w 2009 r., spowodowała, że ich liczba zmniejszyła się do 5981 w 2019 r. Spadek był jednak najniższy od początku analizowanego okresu, odnotowano bowiem łączny spadek liczby banków o 2544 (–30%). Krajami, które doświadczyły tego najbardziej, w wartościach bezwzględnych w 2019 r., były Niemcy – drugi rok z rzędu dominowały w tym zakresie (–51), Austria (–23), Polska (–18) i Włochy (–18). Rumunia (+41), Wielka Brytania (+10), Portugalia (+8), Chorwacja (+2), Szwecja (+2), Holandia (+1) i Malta (+1) były jedynymi krajami, w których wzrosła liczba instytucji kredytowych¹. Celem konsolidacji banków na rynku europejskim jest poprawa ich konkurencyjności w stosunku do największych banków, np. Bank of America. Działaniom konsolidacyjnym sprzyjają również wyniki notowań poniżej wartości księgowej odnotowywane przez trzy czwarte banków wchodzących w skład indeksu Stoxx Europe 600. Wartości te mogą świadczyć o uzasadnieniu dalszej konsolidacji sektora bankowego w Europie. Bardzo wiele banków europejskich dzięki przeprowadzonym fuzjom znacznie poszerzyło skalę swojej działalności. Przykładem może być włoski bank UniCredit, który jesienią 2005 r. zakończył przejmowanie niemieckiej grupy bankowej HVB (HypoVereinsbank), mając 93,93% jej akcji. Dzięki swoim działaniom UniCredit odnotował prawie sześciokrotny wzrost wartości aktywów i znalazł się w czołówce największych banków świata [Mikołajczyk 2010: 282].

¹ <https://www.ebf.eu/facts-and-figures/structure-of-the-banking-sector/> [dostęp: 10.12.2020].

3. Znaczenie fuzji w procesie transformacji systemu bankowego w Polsce

System bankowy w Polsce jest niewątpliwie przestrzenią, w której zachodzi wiele zmian. Ostatnie dwa lata przyniosły ze sobą liczne fuzje i przejęcia. W tabeli 2 zestawiono najważniejsze zmiany właścicielskie banków w latach 2000-2019. Zostały one uporządkowane od najnowszych do najstarszych.

Tabela 2. Najważniejsze zmiany właścicieli banków w latach 2000-2019

Data operacji	Podmioty, których dotyczy	Marka, która pozostaje na rynku
IV kw. 2019 – fuzja operacyjna	BGŻ BNP Paribas przejmując wydzieloną część Raiffeisen Polbanku	BNP Paribas Bank Polska (po fuzji operacyjnej)
Październik 2018 – fuzja prawna	Raiffeisen Bank Polska łączy się z Raiffeisen Bank International AG	Raiffeisen Bank International AG Oddział w Polsce
Listopad 2018 – fuzja prawna i operacyjna	Santander Bank Polska przejmując wydzieloną część Deutsche Banku	Santander Bank Polska i Deutsche Bank Polska (portfel hipotek)
Październik 2017 – fuzja operacyjna	BGŻ BNP Paribas przejmując Sygma Bank	BGŻ BNP Paribas
Maj 2016 – fuzja prawna		
Kwiecień 2015 – fuzja operacyjna	PKO Bank Polski przejmując Nordea Bank Polska	PKO Bank Polski
Październik 2014 – fuzja prawna		
Maj 2014	Rabobank Polska łączy się z bankiem BGŻ	Bank BGŻ
Październik 2014 – fuzja operacyjna	Bank Zachodni WBK przejmując Kredyt Bank	Bank Zachodni WBK
Styczeń 2016 – fuzja prawna		
Maj 2008 – fuzja operacyjna	Podział Banku BPH. Większa część zostaje wchłonięta przez Bank Pekao	Bank Pekao i Bank BPH Grupa GE Capital
Marki banków, które zniknęły z rynku bankowego w wyniku przeprowadzonych fuzji	Nordea Bank Polska, AIG Bank, Dominet Bank, Fortis Bank, Meritum Bank, Bank Smart czy Invest-Bank. W roku 2018 pożegnaliśmy Bank Zachodni WBK, który zmienił się w Santander Bank Polska. Z rynku zniknęła też marka Raiffeisen Polbanku, który został wchłonięty przez BGŻ BNP Paribas. Jego wydzielona część, w której zostały m.in. kredyty hipoteczne, połączyła się z Raiffeisen Bank International AG.	

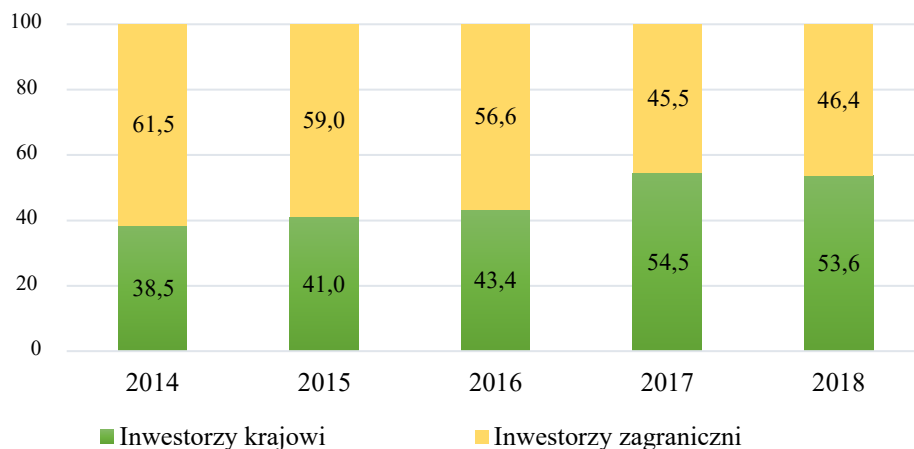
Źródło: Boczoń 2019.

Tak istotna liczba transakcji wskazuje, że fuzje na rynku bankowym w Polsce nie są niczym szczególnym, a zjawisko to można obserwować od lat. Warto zwrócić uwagę, że skala działań prowadzi do stałej koncentracji rynku bankowego. Od roku 2000 z rynku bankowego w wyniku fuzji i przejęć zniknęło wiele znanych marek.

Duże, silne oraz mające istotnego akcjonariusza banki stopniowo konsolidowały rynek w całym analizowanym okresie, tym samym powiększając swój rozmiar i znaczenie na rynku bankowym. Efektem tych działań była sytuacja, w której udział pięciu największych banków w aktywach sektora kształtował się na poziomie 52,6%. Koncentracja rynku bankowego zauważalna jest również pod innym aspektem: 85% udziału w zysku sektora netto należy do pięciu największych banków na rynku.

Przeprowadzane fuzje mają również inny istotny dla całego rynku bankowego skutek wyrażający się w zmianie struktury własnościowej sektora. Zostały one przedstawione na wykresie 2.

Wykres 2. Udział inwestorów krajowych i zagranicznych w aktywach sektora bankowego w Polsce w latach 2014-2018 [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Kotowicz 2015: 19; 2017: 18; 2019: 8.

W latach 2014-2016 to inwestorzy zagraniczni byli w większości, jeśli chodzi o udziały w aktywach banków. Na koniec roku 2014 inwestorzy krajowi odpowiadali za kontrolę 10 banków komercyjnych oraz wszystkich banków spółdzielczych, inwestorzy zagraniczni zaś kontrolowali 28 banków komercyjnych oraz wszystkie oddziały instytucji kredytowych. Dominującą rolę w tym zakresie odgrywali inwestorzy z Włoch, Niemiec, Hiszpanii i Holandii. W roku 2017 doszło do istotnej zmiany struktury własnościowej sektora i po raz pierwszy

od 1999 r. udział inwestorów krajowych stał się wyższy niż udział inwestorów zagranicznych. Do zmiany struktury w tym aspekcie doszło w wyniku postępującej repolonizacji sektora bankowego w Polsce. Struktura zmieniła się głównie na skutek przejścia kontroli nad Bankiem Pekao SA przez kapitał polski (PZU SA i PFR SA), co w znacznym stopniu wpłynęło na zmianę struktury i spowodowało, że od tego momentu sektor bankowy w Polsce można nazywać polskim. Zwolennicy repolonizacji sektora bankowego jako główną zaletę takiego ukształtowania struktury własnościowej wskazują odporność krajowej gospodarki na działania i wpływy banków zachodnich. Ważne jest jednak zachowanie w tym zakresie balansu i umiaru, by nie doprowadzić do sytuacji, w której nastąpi nacjonalizacja całego sektora bankowego [Pyka, Pyka 2017: 349-360].

Warto również zauważyć, że kierunek repolonizacji sektora bankowego nie przyczynił się w istotny sposób do wzmocnienia i zwiększenia jego zasobów. Pod tym względem dystans do innych europejskich krajów jest znaczny (aktywa polskich banków stanowią zaledwie ok. 5% aktywów kredytodawców z Francji czy Niemiec).

4. Skutki finansowe i ekonomiczne fuzji banków na przykładzie BGŻ oraz BNP Paribas

Aby można było zrozumieć, dlaczego banki coraz częściej decydują się na fuzję, warto przyjrzeć się efektom przykładowej fuzji dwóch podmiotów bankowych.

Do połączenia BGŻ S.A. oraz grupy BNP Paribas Polska S.A. doszło 30 kwietnia 2015 r. po dokonaniu wpisu w Krajowym Rejestrze Sądowym. Od tego momentu obydwie instytucje stworzyły jedną jednostkę funkcjonującą pod nazwą BGŻ BNP Paribas. Podstawę prawną do połączenia banków stanowił art. 492 § 1 pkt 1 Kodeksu spółek handlowych. Skutkiem przeprowadzonej fuzji było wstąpienie BGŻ S.A. we wszystkie prawa oraz obowiązki banku BNP Paribas Polska, przy jednoczesnym rozwiązaniu BNP Paribas Polska bez konieczności przeprowadzania postępowania likwidacyjnego². Efekt fuzji to powstanie jednego z największych w kraju banku uniwersalnego, którego głównym celem była obsługa klientów za pośrednictwem rozbudowanej sieci placówek, dystrybucji oraz rozwiniętej bankowości elektronicznej. Osiągnięto to poprzez wykorzystanie i skumulowanie mocnych stron obydwu banków, ich wiedzy i doświadczeń, co miało stanowić mocny fundament do rozwijania banku, który będzie miał m.in. zrównoważony podział działalności na korporacyjną i detaliczną. Po połączeniu banków doszło do reorganizacji zakresu działalności oraz podzielenia jej na pięć

² Ustawa z dnia 15 września 2000 roku Kodeks spółek handlowych, Dz.U. nr 94, poz. 1037.

głównych segmentów [Bank BGŻ BNP Paribas Spółka Akcyjna Sprawozdanie Zarządu z działalności Banku w 2015 r., 43-56]:

- personal finance, który specjalizuje się w kredytach konsumenckich,
- detaliczny oraz mikroprzedsiębiorstw,
- bankowości korporacyjno-inwestycyjnej,
- małych i średnich przedsiębiorstw,
- bankowości korporacyjnej z działalnością leasingową i faktoringową.

Konsekwencją połączenia banków były zmiany zarówno dla samego banku, jak i całego sektora bankowego. Miał to być przełomowy moment dla klientów oraz akcjonariuszy.

Doszło do powstania banku, który był większy i tym samym nabierał większego znaczenia na rynku bankowym. Wysoka pozycja miała tym samym pozwolić na osiągnięcie lepszych wyników, zbudowanie stabilnej pozycji oraz ułatwić funkcjonowanie pośród silnej konkurencji w polskim sektorze bankowym.

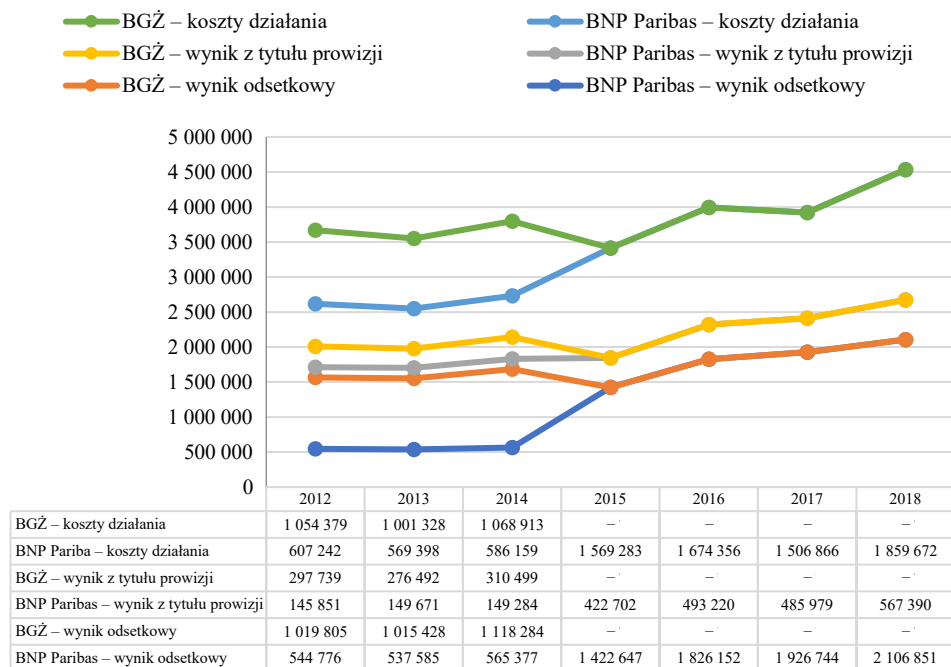
Proces fuzji bądź przejęć w polskim systemie bankowym nie jest zjawiskiem częstym. Każda przeprowadzona transakcja ma swoje cechy charakterystyczne, indywidualne przypisane dla danego procesu. Powodów do przeprowadzenia procesu może być bardzo wiele. W polskim sektorze bankowym jako najczęściej wymienianą przesłankę wskazuje się chęć uzyskania synergii kosztowej bądź przychodowej [Kraciuk 2006: 285]. Mimo że nie były to jedyne powody do przeprowadzenia fuzji, to wymieniano je jako te najbardziej istotne. Ważny jest również fakt, że aby fuzja czy przejęcie zostały uznane za przeprowadzone prawidłowo, konieczne jest osiągnięcie przez bank ponadprzeciętnego zwrotu dla akcjonariuszy.

Przed przejęciem obydwu banki były relatywnie małymi podmiotami sektora bankowego. W wyniku połączenia doszło do powstania większego, średniej wielkości banku o zoptymalizowanych parametrach i o masie krytycznej. Pozwoliło to na osiąganie wyników, a także uzyskanie wyższej pozycji na rynku oraz umożliwiło sprostaniu silnej konkurencji w polskim sektorze bankowym. Analiza porównawcza została przeprowadzona na podstawie wybranych pozycji sprawozdań finansowych banków w latach 2012-2014 oraz 2015-2018: wyniku z tytułu odsetek, z tytułu prowizji i kosztów działania. Jej rezultat pokazuje wykres 3.

Po przeprowadzonej fuzji wynik odsetkowy banku wyniósł 1 422 647,00 zł, co oznacza wzrost aż o 15,3% w stosunku do sumy wyniku odsetkowego obu banków w roku 2014. Przyrost ten w głównej mierze spowodowany był przychodami odsetkowymi przy jednoczesnym ograniczeniu kosztów odsetkowych. Jako jeden z głównych czynników, które miały wpływ na zwiększenie wyniku w tym okresie, bank wymienia połączenie BGŻ S.A. i BNPP Polska. W kolejnych latach widoczny jest znaczny wzrost wyniku odsetkowego aż do wartości 2 106 851,00 zł w roku 2018. Połączenie banków miało wpływ na odsetek od kredytów dzięki zwiększeniu

wolumenu kredytowego poprzez ich połączenie. Fuzja wpłynęła również na obniżenie kosztów odsetkowych dzięki optymalizacji struktury i kosztu źródeł finansowania. Jak łatwo zauważyć, wynik odsetkowy banku po przejściu systematycznie oraz w dosyć wysokim tempie corocznie odnotowywał coraz większe wartości.

Wykres 3. Wybrane pozycje sprawozdań BNP Paribas Polska oraz BGŻ S.A. przed fuzją (2012-2014) oraz BGŻ BNP Paribas S.A. po fuzji (2015-2018) [zł]

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Skonsolidowany raport finansowy banku BNP Paribas za rok 2014, 2013; Skonsolidowany raport finansowy banku BGŻ S.A. za rok 2014, 2013; Skonsolidowany raport finansowy banku BGŻ BNP Paribas S.A. za rok 2016, 2018.

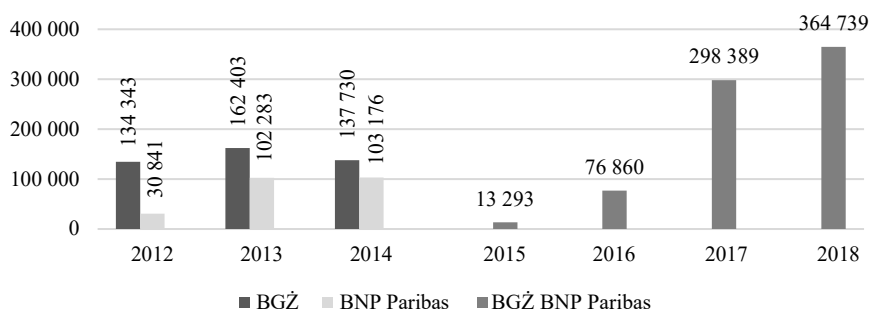
Po przeprowadzonej fuzji wynik z tytułu prowizji w BGŻ BNP Paribas S.A. wzrósł do poziomu 422 702,00 zł w roku 2015. Oznacza to wzrost o 183% w stosunku do wyniku banku BNPP Polska oraz wzrost o 36% w stosunku do wyniku BGŻ osiągniętych w roku 2014. Biorąc jednak pod uwagę sumę wyniku z tytułu prowizji obu banków w roku 2014, w roku 2015 odnotowany został spadek o 8,06%. Wzrost przychodów z tytułu opłat i prowizji nastąpił głównie dzięki przejściu bazy klientów banku BNPP Polska i został odnotowany w prawie wszystkich kategoriach prowizyjnych (z wyjątkiem opłat z tytułu kart płatniczych). W kolejnych latach, z wyjątkiem roku 2017, bank odnotowywał systematyczny wzrost wartości wyniku z tytułu prowizji aż do poziomu 567 390,00 zł

w roku 2018. Analiza jasno pokazała, że po przeprowadzonej fuzji wartość wyniku z tytułu prowizji w banku wzrosła i z wyjątkiem roku 2017 zachowała stałą tendencję wzrostową.

Przeprowadzona fuzja wpłynęła na wzrost wartości kosztów w BGŻ BNP Paribas S.A. aż o 47% w stosunku do sumy wartości kosztów ponoszonych przez oba banki w roku 2014. Tak duża zmiana wartości wynikała głównie z konieczności poniesienia kosztów związanych z integracją BGŻ z BNPP Bankiem Polska. Kolejne lata w przypadku analizowanego banku przyniosły wzrost wartości kosztów z wyjątkiem roku 2017. W roku 2018 ich wartość wyniosła aż 1 859 672,00 zł, co wynikało głównie z połączenia banku z podstawową działalnością Raiffeisen Bank Polska S.A. i poniesionymi kosztami integracji. Podobnie jak w przypadku wcześniej analizowanych wyników przeprowadzona między bankami fuzja miała również wpływ na wzrost kosztów prowadzonej działalności banku. Analizy zmian wartości finansowych w bankach przed przeprowadzoną fuzją oraz po niej wyraźnie pokazały, że bank BNP Paribas Polska przed połączeniem miał znacznie niższą wartość niż bank BGŻ S.A. Wyraźnie zauważalna jest również tendencja wzrostowa wszystkich analizowanych wartości zaraz po przeprowadzeniu fuzji między bankami. Oznacza to, że przeprowadzona fuzja spełniła swoje główne zadanie, dzięki czemu uzyskano synergii przychodową oraz wzrosło znaczenie banku na rynku bankowym w Polsce.

Wynik finansowy dla banku jest odzwierciedleniem skuteczności jego funkcjonowania. Racjonalne prowadzenie działalności bankowej wymaga uzyskania odpowiedniej relacji między osiąganymi przychodami a ponoszonymi kosztami. Wynik finansowy stanowi podstawowy miernik efektywności działalności bankowej. Wartość wyniku finansowego w analizowanych bankach przed przeprowadzoną fuzją oraz po niej przedstawiona została na wykresie 4.

Wykres 4. Wynik finansowy netto banków BNP Paribas Polska oraz BGŻ S.A. przed fuzją (2012-2014) oraz BGŻ BNP Paribas S.A. po fuzji (2015-2018) [zł]

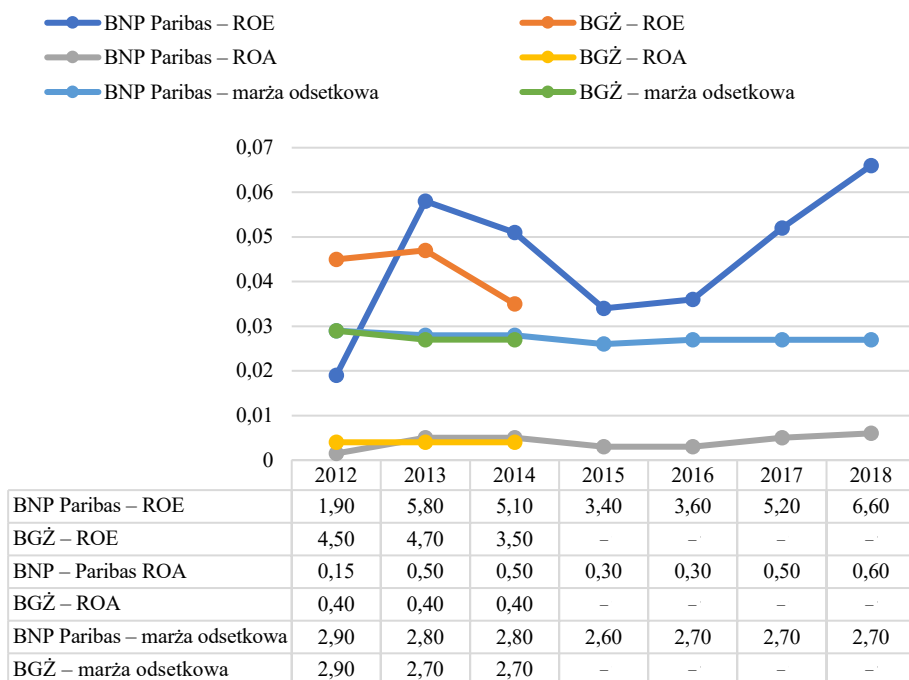

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Skonsolidowany raport finansowy banku BNP Paribas za rok 2014, 2013; Skonsolidowany raport finansowy banku BGŻ S.A. za rok 2014, 2013; Skonsolidowany raport finansowy banku BGŻ BNP Paribas S.A. za rok 2016, 2018.

Po fuzji w roku 2015 wartość wyniku finansowego netto gwałtownie spadła do poziomu 13 293,00 tys. zł. Niższy poziom wypracowanego zysku netto o 124 738 tys. zł spowodowany był głównie poniesionymi kosztami integracji z BNPP Polska, dodatkowymi obciążeniami wyniku w IV kwartale 2015 r. oraz zmianami wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży. Kolejne lata przyniosły dynamiczny rozwój i tym samym wzrost wyniku finansowego netto w banku.

Wskaźniki rentowności banku należą do najważniejszych grup wskaźników finansowych, jakie wykorzystuje się do oceny kondycji banku, a przy tym w każdej z nich znajduje się wiele wskaźników szczegółowych, które pozostają we wzajemnych zależnościach. Do najczęściej stosowanych należą wskaźniki: rentowności kapitałów, rentowności aktywów, marży odsetkowej [Bień, Sokół 2000: 71]. Wartość wskaźników dla analizowanych banków przed fuzją oraz po niej przedstawia wykres 5.

Wykres 5. Wskaźniki rentowności w bankach BNP Paribas Polska oraz BGŻ S.A. przed fuzją (2012-2014) oraz banku BGŻ BNP Paribas S.A. po fuzji (2015-2018) [%]

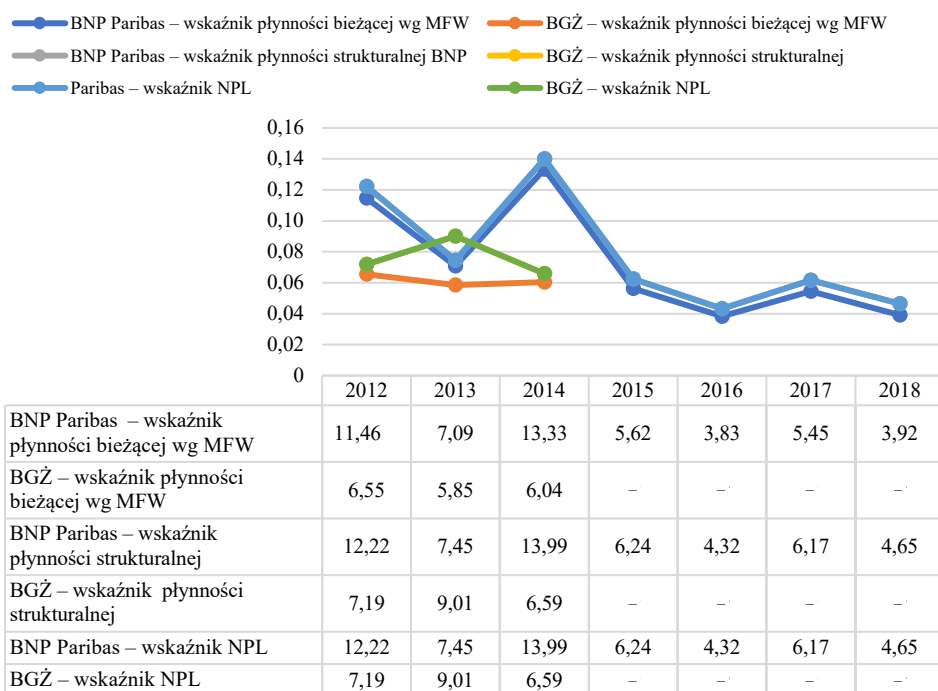

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Skonsolidowany raport finansowy banku BNP Paribas za rok 2014, 2013; Skonsolidowany raport finansowy banku BGŻ S.A. za rok 2014, 2013; Skonsolidowany raport finansowy banku BGŻ BNP Paribas S.A. za rok 2016, 2018.

Przedstawione wartości wskaźników przed fuzją oraz po niej świadczą o korzystnych następstwach przeprowadzonej integracji banków. Zarówno wskaźnik rentowności kapitałów, jak i aktywów wskazują, że połączenie miało dla rentowności banku bardzo pozytywne skutki.

Do oceny bezpieczeństwa banku służą głównie wskaźniki wypłacalności i płynności. Pośród wskaźników płynności wyróżnić można: wskaźnik NPL³, wskaźnik płynności bieżącej według MFW oraz wskaźnik płynności strukturalnej. Ich wartość dla analizowanego przypadku fuzji przedstawiona została na wykresie 6.

Wykres 6. Wskaźnik płynności bieżącej, strukturalnej oraz wskaźnik NPL w BNP Paribas Polska oraz BGŻ S.A. przed fuzją (2012-2014) oraz banku BGŻ BNP Paribas S.A. po fuzji (2015-2018) [%]

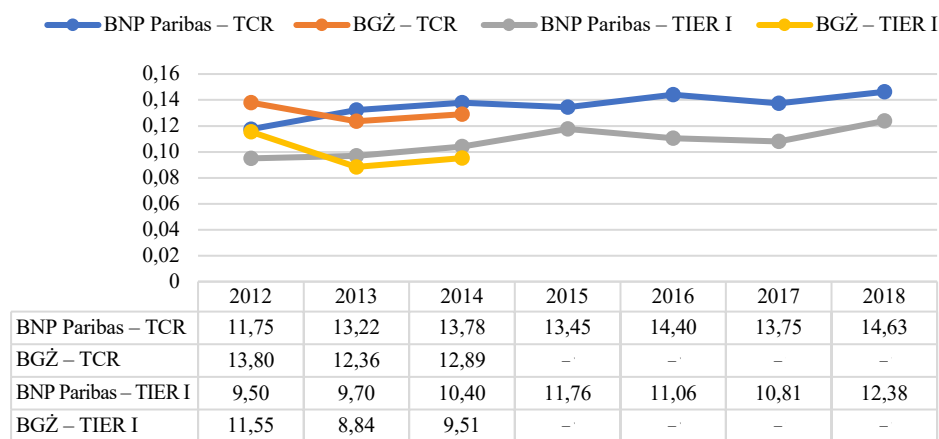
Źródło: opracowanie własne na podstawie: Skonsolidowany raport finansowy banku BNP Paribas za rok 2014, 2013; Skonsolidowany raport finansowy banku BGŻ S.A. za rok 2014, 2013; Skonsolidowany raport finansowy banku BGŻ BNP Paribas S.A. za rok 2016, 2018.

³ Skrót NPL używany jest w stosunku do zobowiązań, w stosunku do których istnieje duże podejrzenie niespłacenia. Wskaźnik kredytów zagrożonych wskazuje, jaka część portfela kredytowego brutto jest zagrożona w spłacie. Wskaźnik płynności bieżącej według MFW określa możliwości finansowe banku na wypadek wycofania depozytów, niezależnie od terminów ich wymagalności. Wskaźnik płynności strukturalnej podobnie jak wskaźnik płynności bieżącej według MFW określa możliwości finansowe banku na wypadek wycofania depozytów, niezależnie od terminów ich wymagalności. Został on jednak uzupełniony o papiery wartościowe.

Przeprowadzona na podstawie tych trzech wskaźników analiza poziomu bezpieczeństwa w bankach przed fuzją oraz po niej wskazuje, że po przeprowadzonym w roku 2015 połączeniu poziom bezpieczeństwa w BGŻ BNP Paribas S.A. był niższy niż w obu bankach przed zmianą.

Bezpieczeństwo banku można ocenić również na podstawie wskaźników wypłacalności, do których można zaliczyć wskaźnik TCR⁴ oraz współczynnik TIER I. Ich wartość dla analizowanych banków przed fuzją oraz po niej przedstawiono na wykresie 7.

Wykres 7. Wskaźnik TCR oraz współczynnik TIER I w bankach BNP Paribas Polska oraz BGŻ S.A. przed fuzją (2012-2014) oraz banku BGŻ BNP Paribas S.A. po fuzji (2015-2018) [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Skonsolidowany raport finansowy banku BNP Paribas za rok 2014, 2013; Skonsolidowany raport finansowy banku BGŻ S.A. za rok 2014, 2013; Skonsolidowany raport finansowy banku BGŻ BNP Paribas S.A. za rok 2016, 2018.

Po przeprowadzonej fuzji wskaźnik TCR w roku 2015 wyniósł 13,45%, co oznacza, że był niższy o 0,33 p.p. w odniesieniu do banku BNP Paribas oraz 0,56 p.p. w odniesieniu do BGŻ S.A. w roku 2014. W kolejnych okresach wartość wskaźnika ulegała wahaniom i wynosiła odpowiednio w roku 2016 – 14,4%, 2017 – 13,75%, 2018 – 14,63%. Wartości wskaźnika w latach 2016-2017 wskazują na poprawę sytuacji banku w tym okresie w zakresie wypłacalności. Wartości współczynnika TIER I w latach 2015-2017 również wskazują na poprawę sytuacji banku w określonym czasie w zakresie wypłacalności.

⁴ Wskaźnik TCR (łączy współczynnik kapitałowy) informuje o relacji funduszy własnych do aktywów ważonych ryzykiem. Jest to podstawowy wskaźnik wypłacalności banku. Wskaźnikiem stanowiącym jeden ze składników TCR jest współczynnik TIER I, który przedstawia udział kapitału niezbędnego do pokrycia strat w sytuacji, kiedy płynność jednostki jest zachowana w sposób dostateczny.

5. Podsumowanie

Przeprowadzona analiza wyników banków oraz ich rentowności, płynności i wypłacalności zarówno przed przeprowadzoną fuzją, jak i po niej wyraźnie pokazała, że połączenie banków miało bardzo pozytywny wpływ na wartość wyniku finansowego banku i na wszystkie czynniki, które pozwalają określić jego rentowność. Warto zauważyć, że wartość wskaźników niezbędnych do oceny sytuacji finansowej banku w roku 2015, czyli na pierwszym etapie po dokonaniu fuzji, wskazywała na pogorszenie jego sytuacji względem okresu przed połączeniem. Głównym powodem, dla którego tak się działo, były wysokie koszty przeprowadzenia integracji między bankami. Wraz z ich ograniczeniem poprawiała się sytuacja finansowa banku. Pośród wielu konsekwencji wynikających z przeprowadzenia fuzji między bankami BNP Paribas Polska oraz BGŻ S.A. wyróżnić można skutki ekonomiczne, zarówno negatywne, jak i pozytywne. Jedną z najbardziej istotnych konsekwencji przeprowadzenia fuzji było powstanie jednostki średniej wielkości, która charakteryzowała się zoptymalizowanymi parametrami. Wszystkie te działania miały w przyszłości skutkować powstaniem banku, który będzie budował swoją stabilną pozycję oraz stanie się konkurencją dla pozostałych, wiodących podmiotów. Po przeprowadzeniu fuzji, już w sierpniu 2015 r., bank zajął ósme miejsce w rankingu najlepszych banków w Polsce [Getka 2015].

Podobnie jak na rynku bankowym w Polsce również na rynku bankowym w Unii Europejskiej dochodzi do procesów konsolidacji i przejęć. Od 2008 r. liczba banków w Unii Europejskiej maleje, co jest skutkiem przeprowadzanych fuzji, których głównym zadaniem jest wzrost skali działania. Duże, globalnie działające podmioty są często ukształtowane poprzez serię kilkudziesięciu transakcji fuzji, realizowanych po kilka lub nawet kilkanaście w ciągu roku.

Stale zauważalne korzyści z efektów oraz skali zwiększonej efektywności zdają się napędzać konsolidację polskiego sektora bankowego. Przewidywać można, że konsolidacja na polskim rynku bankowym będzie postępować tak jak w przypadku innych dużych rynków europejskich. Jeśli proces ten będzie postępował w tak intensywnym tempie, może dojść do sytuacji, w której na rynku bankowym w Polsce pozostanie od trzech do pięciu najważniejszych graczy, co może doprowadzić do zmian i wprowadzić na rynek oligopolistyczny model konkurencji małej liczby banków o uniwersalnym charakterze. Aktualna sytuacja gospodarcza, w tym na rynku bankowym, warunkowana jest przez skutki pandemii wywołanej przez wirusa SARS-CoV-2, która odbija się na gospodarkach na całym świecie. Pandemia spowodowała na rynku bankowym niską wycenę kredytodawców przez spadające stopy procentowe, ograniczenie potencjału cięcia kosztów czy spadek wskaźników rentowności w bankach. Konsolidacje na rynku bankowym prawdopodobnie będą wynikiem ogromnej presji na wyniki.

Literatura

- Ambukita E., 2014, Fuzje i przejęcia jako strategia rozwoju przedsiębiorstwa – aspekty teoretyczne, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, nr 67.
- Bank BGŻ BNP Paribas Spółka Akcyjna Sprawozdanie Zarządu z działalności Banku w 2015 r.
- Bień W., Sokół H, 2000, *Ocena sytuacji finansowej banku komercyjnego*, Warszawa: Difin.
- Boczoń W., 2019, *Tak znikają banki. Który następny? Fuzje i przejęcia w sektorze*, <https://www.bankier.pl/> [dostęp: 28.11.2020].
- Buszko M., 2005, Fuzje i przejęcia banków komercyjnych w Polsce – wyniki badania ankietowego, *Bank i Kredyt*, nr 8.
- Getka G., 2015, *Polskie banki w Polsce*, <http://getka.pl/polskie-banki-w-polsce/> [dostęp: 20.12.2019].
- Kotowicz A., 2015, *Raport o sytuacji banków w 2014 r.*, Warszawa: Urząd Komisji Nadzoru Finansowego.
- Kotowicz A., 2017, *Raport o sytuacji banków w 2016 r.*, Warszawa: Urząd Komisji Nadzoru Finansowego.
- Kotowicz A., 2019, *Sytuacja sektora bankowego w 2018 roku*, Warszawa: Urząd Komisji Nadzoru Finansowego.
- Kraciuk J., 2006, Procesy konsolidacji w polskim sektorze bankowym, *Problemy Rolnictwa Światowego*, t. 15.
- Lipski M., 2015, Koncentracja sektora bankowego w Polsce na progu nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej, *Zeszyty Naukowe PWSZ w Płocku. Nauki Ekonomiczne*, t. XXII.
- Miklaszewska E., 2015, Ryzyko reputacyjne w procesach fuzji i przejęć na globalnym rynku bankowym, *Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej*, nr 109.
- Mikołajczyk K., 2010, Kontrowersje wokół efektywności bankowych fuzji i przejęć, *Zeszyty Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie*, vol. XLIV(2).
- Pyka I., Pyka J., 2017, *Przesłanki i dylematy repolonizacji banków krajowych*, Katowice: Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach.
- Sytuacja finansowa banków w 2004, 2005*, Sytuacja finansowa banków w 2004 roku, Synteza, NBP, GINB, Warszawa.
- Ustawa z dnia 15 września 2000 roku Kodeks spółek handlowych (Dz.U. nr 94, poz. 1037).
- Zgorzelisk K., 1998, Przesłanki i uwarunkowania fuzji banków komercyjnych, *Bank i Kredyt*, nr 4.

Bank mergers as a form of the banking market transformation in Poland and their impact on financial results

Abstract. The banking market in Poland is undergoing dynamic changes, which are particularly evident as regards mergers and acquisitions. This has been reflected by changes in the ownership structure, particularly the processes of consolidation and concentration. Mergers have become the main way for the banking sector in Poland to achieve its strategic and financial goals. The aim of this article is to describe how mergers between banks can affect their financial results and how newly established banking units can benefit from the process. In addition, the author evaluates the direction of changes occurring in the Polish banking market and makes predictions about the possible effects of the current transformation process.

Keywords: banking market, mergers, acquisitions, transformation, consolidation